

Az Arany János utca felé eső részen kevesebb jelenséget találtunk, itt a fiatalabb leletek voltak jellemzőek. Itt talált meg a szomszédos területen 2010-ben feltárt¹⁵ kora újkori árok folytatását. Az Arany János utcával párhuzamosan futó árokkal csapolhatták le az 1600-as évek elején még mocsaras területet. 1638-ban nyitották meg a Kádas utcát (ma Arany János utca) a lecsapolt és feltöltött területen. Úgy tűnik a városnak ez a része a korábbi időszakokban nem volt alkalmas megtelepedésre. Ezen a részen főleg újkori terménytároló gödröket, faszervezetes és téglából kirakott kutakat tártunk fel.

Munkatársak: Faragóné Csutak Tünde, Fehér Csaba, Janka Edvárd.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

59. Debrecen, Mikepércsi úti sportpálya (Epreskert utca) (KÖH 77293)

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B, Sza, A

A 2011. július 22-én a beruházással érintett területen végzett terepszemlén egyeztetéseket követően a közművekkel és kiegészítő épületekkel megnövelt, 27063 m²-ben határoztuk meg a kutatandó területet. Ebből végül 26 180 m²-t tártunk fel. A kézi földmunkát augusztus 5-én kezdtük meg. A terület D-i részét talajvíz borította, mely a DK-i sarokban elérte a 30 cm-es magasságot is. Folyamatos (többszörös) szivattyúzás mellett dolgoztunk, a feltárást végül december 1-jén fejeztük be. Összesen 1320 objektumot tártunk fel, melyekhez 3585 stratigráfiai egyiséget rendeltünk. A rendkívül intenzív lelőhelyen nem egy esetben 2–3 korszak objektumai is metsző pozícióban kerültek elő.

A mélyen fekvő, mocsaras terület három korszakban is mutat megtelepedési nyomokat, tehát biztonsággal kijelenthető, hogy mind a neolitikumban, mind a bronzkorban, mind pedig a késő avar megtelepedés idején sokkal szárazabb lehetett a klíma, a talajvízszint is ennek megfelelően sokkal alacsonyabban jelentkezhetett, ugyanis a (jelenleg?) mélyen fekvő területen intenzív neolit és bronzkori településnyomokat figyelhetünk meg, az avar korból pedig nem egy épület alapjait is sikerült feltárnunk. A feltárt terület DK-i (jelen időszakban hónapokig víz alatt álló) részén a római császárkorból csak kutakat dokumentáltunk, ez utalhat arra, hogy a Kr. u. 2–4. században vízesebb volt ez a rész, hiszen a szarmata település lakóházai és egyéb épületei a magasabban fekvő területre húzódtak, míg ide csak vízárt jártak.

A neolitikumból hatalmas agyaggyerő gödröket tártunk fel, melyek szélén nem egy zsugorított temetkezést találtunk. Mindez arra utal, hogy lakóházaik is ezen a területen lehettek, azonban a nehéz talajviszonyok között épületeket, lakóházakat egyértelműen nem sikerült megfognunk. A területről előkerült néhány cölöphely is, amelyeket jelenleg, a feldolgozás előtti fázisban sem épülethez sem korszakhoz nem tudunk még kötni.

A rézkor végétől–bronzkor elejétől csak néhány objektumot tártunk fel, ezek többnyire közepes méretű gödrök voltak.

A késő bronzkorból hatalmas méretű, leletgazdag gödröket tártunk fel, belőlük jellegzetes, fekete fényezett, bordázott kerámiákat emeltünk ki, nagy mennyiségben. A feltárt kutak közül kettő is biztosan erre a korszakra keltezhető.

A római császárkorból település- és temetőrészletet is dokumentálhattunk. A magasabban fekvő É, ÉNy-i részen kerültek elő a szarmata település viszonylag leletgazdag objektumai. Lakóházakat, épületeket, cölöpkön álló gazdasági épülete(ke)t(?), kemencét tartalmazó, nagy méretű méhkas alakú műhelygödröket(?), kerek és méhkas alakú tárológödröket tártunk fel. A telep mellett egy 21 sírból álló temetőrészletet is feltártunk. A sírok nagy része bolygatott volt, a bennük eltemetett halottak gazdagságára, társadalmi rangjára így csak a hátrahagyott tárgyakból tudunk következtetni. Két sírból ezüsttűkerült került elő, az egyik halott hölgy ruhájának alját pedig 10 sorban (aranyfóliás) gyöngyökkel díszítették. A temető minden bizonnyal megfeleltethető a telep egyes fázisainak. A telepobjektumok azonban nem egy esetben 20–30 cm távolságra kerültek elő a síroktól, így egyidejű használatuk kizárható.

Az avar korszak telepobjektumai – kis alapterületű épületei, tárológödre – a lelőhely DK-i részén kerültek elő, a talajvízes területen. Feltártunk két temetkezést is, melyek ehhez a korszakhoz tartoznak. A két női sír a teleprészlettől tisztaságban helyezkedett el, azonos, ÉNy–DK-i tájolásuk, szegényes mellékletük tipikusnak mondható.

Érdekes feladat lesz majd a lelőhely feldolgozásakor az árok, árokrendszerek értelmezése. Több, helyenként 7–8 csatornából álló árokrendszert tártunk fel. Egy részük minden bizonnyal a császárkori, egy részük az avar kori településhez kapcsolható, és van közöttük modern, „szovjet” árok is. Az árok egy része a szarmata települést övezi/szabdálja, egy részük a temető sírjainál későbbi, ám szintén császárkori. Az avar árok inkább vízvezető funkciót láthattak el, ugyanis nem egy esetben „kútban végződtek”, azaz egy mélyebb, feltehetően vízgyűjtő funkciót ellátó objektumba torkolltak. Feltártunk olyan árkokat is, amelyek egyértelműen kerítő funkciót láttak el, egy-egy avar épület „gazdasági udvarát” határolták, szabályos derékszögben fordulva. Az árok meglehetősen leletszegények, keltezésüket néhány kerámiatöredék, sütőharang-perem és stratigráfiájuk teszi lehetővé.

Munkatársak: Bacskai István, Bajkai Rozália, Balogh Csaba, Boci Zsófia, Cseke Zsófia, Csécsei Noémi, F. Csutak Tünde, Fehér Csaba, Ferencz Szabolcs, Füzesi András, Goda Edina, Hullám Dénes, Izer Zsófia, Juhász László, Koroknai Zsolt, Laczki Orsolya, Lönhardt Denisa, Menyhért Mónika, Paár Ferenc, Papp Enikő, Papp Terézia, Pikó Éva, Pozsgai Helga, Szabó Nóra, Vincze Árpád (Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága)

2011. október 28-án az Epreskert utca D-i folytatásán, az egykori orosz laktanya területén, utépítési munkák szakfelügyelete során kerámiatöredékek kerültek elő, majd a felső törmelékes, bolygatott talajréteg eltávolítása után több objektum folyt rajzolódott ki 130 cm-es mélységben. Mivel a földmunkák még további 100 m-t érintettek D-i irányban, ezért megállapodás született a tervezett út további szakaszának feltárásáról.

2011. november 15–21. között végeztük el kutatást a szerződésben meghatározott területen.

15 RKM 2010, 118. 211–212.

A régészeti munkák során 25 különböző méretű gödör és 3 árok került elő. A kiásott objektumokból kevés régészeti lelet (főleg állatsont) vált ismertté. A 3 gödörből ismert, alig fél tucat kerámiatöredék alapján a lelőhely késő szarmata/kora népvándorlás kori lehet. A betöltésük alapján valószínűsíthető, hogy a gödörök egy része szintén ehhez a korszakhoz köthető. Előkerült továbbá még két ún. „piskóta” alakú gödör, melyek formájukat tekintve az őskori telepekről ismert hasonló alakú objektumokkal mutatnak közeli kapcsolatot. Az objektumok jellegéből és elhelyezkedéséből adódóan feltételezhető, hogy egy település részét képezhették, mely az Epreskert utca ezen szakaszára közel merőlegesen húzódnak K-i és Ny-i irányban egyaránt.

Munkatársak: Hullám Dénes régész, Goda Edina, Lönhardt Denisa, Cseke Zsófia és Csécsi Noémi technikusok (Déry Múzeum).

SZELEKOVSKY MÁRTA

60. Debrecen-Nagymacs, Béke Tsz.

(KÖH 37394)

(Hajdú-Bihar megye) Sza

2011. október 4–5-én végeztük el a lelőhely megelőző régészeti kutatását. A Debrecen-Nagymacs és Debrecen-Kismacs közötti szennyvízvezeték nyomvonalába eső lelőhelyen 12 régészeti jelenséget tártunk fel a 2 m széles nyomvonalban. A legkorábbi leletek a római császárkorból kerültek elő. Két szarmata kori veremház részletét tártuk fel. Hossztengelyük K–Ny irányú volt, az egyik kemencéje is beleesett a nyomvonalba. A kemence platnijában nagy mennyiségű kerámiát találtunk. A többi feltárt jelenség leletanyag nélküli teknős aljú, vagy trapéz keresztmetszetű árok volt.

Munkatárs: Fehér Csaba.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

61. Debrecen, Rózsa-dűlő

(KÖH 58424)

(Hajdú-Bihar megye) Sza

2011. október 5–7. között végeztük a lelőhely megelőző régészeti kutatását. A Debrecen-Nagymacs és Debrecen-Kismacs közötti szennyvízvezeték nyomvonalába eső lelőhelyen 25 régészeti jelenséget tártunk fel. A lelőhelyre jellemző volt a nagyon kevés kormeghatározó lelet. A szarmata időszakra jellemző méhkas alakú gödörök mellett, a feltárt objektumok nagy része sekély gödör volt. Nem volt lelet a lelőhely É–D irányú teknős aljú árkaiban és a cölöplyukakban sem.

Munkatárs: Fehér Csaba.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

62. Decs, Ete

(KÖH 20014)

(Tolna megye) Kk

A mezőváros területén az 1996 óta folyó komplex régészeti kutatási program keretében 2010–2011 folyamán is folytattuk a megfigyeléseket.

2010. január 17-én terepbejárást folytattam a mezőváros területén, az évek óta nem szántott részén. A település feltárt temploma helyén mélyszántást végeztek, a szokásos, késő középkorra jellemző kerámiatöredékeket lehetett látni, valamint téglatörmelékét.

Június 6-án, majd 29-én a szántás közben végzett rongálást állapítottuk meg B. Kohári Gabriella régészeti felügyelővel (KÖH) együtt. Az É–D irányú, a két tulajdonos birtoka közötti árokban a mélyítés következtében a szántás alatt már minden bizonnyal egykori épületek maradványait lehetett megfigyelni.

November 25-én további megfigyeléseket végeztem a vízrajzi viszonyok alakulása tekintetében az őszi időjárási viszonyokat figyelembe véve. Továbbra is megfigyelhető a mezőváros dombját egykor körülvevő víz, patak nyoma.

2011-ben augusztus végén és októberben végeztem terepbejárást. A középső és a K-i területen a kukorica utáni szokásos, terepbejárási megfigyelésekre nem volt igazán alkalmas a terület.

Terepbejárásaim fő megfigyelési eredménye, hogy a mezőváros területe további pusztulást mutat a folyamatos szántóföldi művelés miatt. A domb a szántás következtében egyre inkább lepusztul, a szántás mélyülése miatt minden bizonnyal újabb régészeti rétegekbe mélyed, rongálva azokat.

VIZI MÁRTA

63. Demecser határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U, B, Á

2011. január 18–19-én régészeti terepbejárást végeztünk Demecser határában. A vizsgálat a Dombrád 22 kV-os összekötő vezeték létesítése Kék–Dombrád vonal közötti építkezés területén és környezetében történt. A 2900 m hosszú terület két hosszabb É–D futású, valamint két K–Ny tájolású szakaszból állt. Az első É–D irányú szakasz a Kossuth Tsz-től K-re, kb. 560 m-re, a Nagyhalász–Pátrohai csatorna É-i oldalánál kezdődik. É-i irányban halad kb. 720 m-t egy K–Ny futású dűlőútig, majd a dűlőút nyomvonalát követi K-i irányban kb. 100 m-t. A két szakaszon 2 új régészeti lelőhelyet regisztráltunk. A területről általánosságban elmondható, hogy egy mélyen fekvő, vizenyős, egykori lápos vidék, melyet ÉNy–DK futású kisebb-nagyobb homokhátság tagolnak. Felszínükön a kisebb parcellák a belvíz miatt műveletlenek, gazzal benőttek.

A 100 m hosszú 2. szakaszt, egy 1450 m hosszú É–D irányú szakasz követi, mely É-on egy K–Ny irányú csatornánál fordul el K-nek. Itt további két lelőhelyet dokumentáltunk.

Beke-tó-sziget, Kossuth Tsz-től K-re (KÖH 77689): A Beke-tó-sziget Ny-i részén a Nagyhalász–Pátrohai csatornától É-ra, a mocsárból kiemelkedő homokháton újkőkori cserepeket gyűjtöttünk. A K–Ny tengelyű lelőhely kiterjedése 350×200 m.

Lázi É, Kossuth Tsz-től ÉK-re (KÖH 47218): Az előző lelőhelytől kb. 150 m-re É-ra jelentkező ÉNy–DK tengelyű, ovális lelőhely. A Beke-tó-sziget Ny-i oldalánál kezdődik és átnyúlik a Vári-dűlő területére is. Kiterjedése 850×250 m. A felületét borító őszi vetésben őskori (bronzkori) leleteket gyűjtöttünk.

Beke-tó-szigettől-Ény-ra (KÖH 77691): Az előző lelőhelytől kb. 150 m-re ÉK-re, a Beke-tó-sziget ÉNy-i oldalánál húzódó kisebb homokhátságon jelentkező ÉNy–DK tengelyű ovális